

KÜRESELLEŞMENİN TÜRK SINIR YÖNETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Gürbüz SALTAŐ*

Prof. Dr. Mehmet AKTEL**

ÖZ

İki kutuplu dünya düzeninden tek kutuplu bir düzene geçilirken güvenlik algısı yeniden şekillenmiştir. Bir yandan devlet-merkezli güvenlik anlayışı yerini birey-merkezli yeni güvenlik anlayışına bırakırken diğer yandan da devletler arasındaki sınırlar artık daha yüzeysel bir önem kazanmıştır. Bu durum emtia, emek ve sermayenin dolaşımının, önüne geçilemez bir şekilde artmasına neden olmuştur. Dünyada küreselleşme kavramı ile ifade edilen bu değişim ve dönüşüm sürecine, her şeyi değiştirme ve dönüştürme gücü atfedilmektedir. Bu değişimlerin en önemlilerinden biri de ulus-devlet yapısında meydana gelen değişimdir. Bu süreç içerisinde, egemenlik gücünü zamanla ulus üstü ve ulus altı güçlerle paylaşmak zorunda kalan ulus-devletler, başta sınırı aşan suçlar olmak üzere birçok suç türüyle mücadele ederken, sınır yönetimlerini yeniden gözden geçirmek durumunda kalmışlardır. Klasik usulde geçmişte herhangi bir sorun karşısında sınırların tek taraflı olarak kapatılması ulus devletler tarafından etkili yöntem olarak düşünülürken şimdilerde bu durumun günümüz gerçekleriyle çok da uyuşmadığı görülmektedir. Özellikle küreselleşme olgusu bu durumu ortadan kaldırmıştır. Bunun yerine bir yandan sınırların etkin ve etkili korunması sağlanırken aynı zamanda komşu ülkeler ile başta ticari, sanayi ve turizm hizmetlerinin ve insan hareketliliğinin aksamadan sürdürülmesi anlamına gelen yeni sınır yönetimi anlayışının artık daha fazla kullanıla geldiğini görmekteyiz. Bu çalışmanın amacı Küreselleşmenin Türk Sınır Yönetimi üzerinde meydana getirdiği değişiklikleri ekonomik, teknolojik ve güvenlik bağlamında ele alıp, bunların ortaya çıkardığı olumlu/ olumsuz durumları ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, güvenlik, sınır yönetimi, kamu yönetimi.

THE EFFECTS OF GLOBALIZATION ON TURKISH BORDER MANAGEMENT

ABSTRACT

The perception of security has been reshaped while transitioning from a bipolar world order to a unipolar order. On the one hand, the State-centered understanding of security has been replaced by the new individual-based security understanding, on the other hand, the borders between states have gained more superficial importance. This situation caused the circulation of commodities, labor and capital to increase inexorably. This process of change and transformation, expressed by the concept of globalization in the world, is attributed to the power to change and transform everything. One of the most important of these changes is the change in the structure of the nation-state. In this process, nation-states, which had to share their sovereign power with supranational and subnational powers over time, had to reconsider their border management while fighting against many types of crimes, especially transnational crimes. In the past, in the classical method, unilateral closure of borders in the face of any problem was considered by nation states to be the most effective method, but now it is seen that this situation does not fit with today's realities. In particular, the phenomenon of globalization has eliminated this situation. Instead, we see that the new border management approach, which means maintaining the commercial, industrial and tourism services and human

* İçişleri Bakanlığı (Düzce Valiliği), gsaltas07@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-5012-4998

** Süleyman Demirel Üniversitesi/İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi/Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Bölümü/Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, mehmetaktel@sdu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-6417-8498

mobility with neighboring countries, while providing effective and effective protection of the borders, is now being used more. The purpose of this study is to examine the changes caused by Globalization on Turkey's Border Management in the context of economic, technological and security and to reveal the positive / negative situations caused by these.

Keywords: Globalization, security, border management, public administration.

Giriş

Dünyamız Sovyetler Birliğinin çöküşü ve Soğuk Savaş'ın bitimine müteakip dramatik değişikliklere sahne olmuştur. İki kutuplu dünya düzeninden, tek kutuplu bir düzene geçilirken güvenlik algısı da yeniden şekillenmektedir. Bir yandan devlet-merkezli güvenlik anlayışı yerini birey-merkezli yeni güvenlik anlayışına bırakırken diğer yandan da devletler arasındaki sınırların artık daha yüzeysel bir öneme sahip olduğu, sermaye ve emeğin dolaşımının önüne geçilemez bir şekilde arttığı yeni bir süreç ortaya çıkmaya başlamıştır.

Küreselleşme olarak tanımladığımız bu süreçte, yaşantımız ile ilgili her alanda bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri de ulus-devlet yapısında meydana gelen değişimdir. Bu süreçte ulus-devlet yukarıdan uluslararası kuruluşlar (Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Para Fonu gibi) tarafından, aşağıdan alt kimlikler ve kültürler tarafından baskıya maruz kalmaktadır. Bu baskının sonucunda kaçınılmaz olarak ulus-devlet yapısı erozyona uğramakta ve egemenlik gücü zamanla ulus üstü ve ulus altı güçlerle paylaşılmak durumunda kalmaktadır. İşte böyle bir ortamda bu değişimden nasibi alan devletler, bir yandan kendilerini bu değişimin rüzgârına bırakırken, bir yandan da ulusal sınırlarını artan sınır ötesi tehditlere (uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, asimetrik terör tehditleri vb) karşı koruma içgüdüleriyle, sınır yönetimlerini daha etkin bir şekilde yerine getirme gayreti içine girmektedirler.

Küreselleşmenin doğal bir sonucu olarak (özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan büyük değişimler) dünyamız âdeta küçük bir köy haline gelmiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan olaylar küçük veya büyüklüğüne bakılmaksızın binlerce kilometre ötede yankı bulmakta, bu da yönetimlerin kendilerini bu değişim ve gelişime ayak uydurmaya zorlamaktadır. Devletler gibi terör örgütleri de bu değişimden etkilenmiş ve özellikle sosyal medya platformlarından yararlanarak propagandalarını sanal dünyaya taşımışlardır.

Bu çalışmada, küreselleşmenin sınır yönetimi üzerinde meydana getirdiği değişiklikleri Türkiye özelinde ekonomik, teknolojik ve güvenlik bağlamında ele alıp, bunların oluşturduğu olumlu/olumsuz durumların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Her ne kadar ulus devletler, kendi ulusal güvenliklerini yalnız başlarına sağlamaya çalışsa da içinde buldukları coğrafyanın ekonomik ve siyasi istikrarsızlıkların merkezine olan yakınlığı göz önüne alınırsa, buna tam manasıyla muvaffak olmaları pek gerçekçi bir söylem olmayacaktır. Bu durumda ulus devletler, küreselleşmenin hayatımızda meydana getirdiği değişiklikleri göz önüne alarak, sınır aşan suçlarla mücadelede yeni bir bakış açısı değişimine gitmek durumunda kalacaklardır. Aksi takdirde ulus devletler, sınır yönetimlerinde yaşayacakları zafiyetlerin, ulusal güvenliklerini tehlikeye düşüreceklerini acı tecrübelerle öğrenmek durumunda kalacaklardır.

Çalışmada izlenecek yöntemsel yaklaşım esas itibariyle niteliksel olup, bu amaçla mevcut istatistik ve dokümanların ikincil analizi, bir veri analiz yöntemi olarak kullanılacaktır. Mevcut istatistikler ve dokümanlar; ilgili devlet kurumları, uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütlerini de içeren aktörler tarafından yayınlanmıştır. Bu çalışma üç bölümde oluşmakta olup birinci bölümde öncelikle küreselleşme kavramının tanımı yapılmaya çalışılacak olup, ardından sınır, sınır güvenliği ve sınır yönetimi kavramlarına açıklık getirilecektir. Bir sonraki bölümde ise küreselleşmenin genel manada sınır yönetimi üzerine etkilerine değindikten sonra, küreselleşmenin Türk Sınır Yönetimi üzerinde meydana getirdiği değişikliğin ekonomik, teknolojik ve son olarak da güvenlik boyutu ele alınacaktır.

1. Küreselleşme ve Sınır Yönetimi

1.1. Küreselleşmenin Tanımı

Küreselleşme, günlük hayatta, akademik çevrelerde özellikle yazılı ve görsel basında kendinden çokça bahsettiren kavramların başında gelmektedir. Yarattığı etkiler bakımından karmaşık, çelişkili ve belirsizliklerle dolu ve çok boyutlu olması, kavrama biraz daha fazla gizem ve sır katmaktadır. İngilizce de globalization, globalize şeklinde kullanılan küreselleşme kelimesinin TDK'ye göre anlamı "Uluslararası düzlemde yaygınlaşmış iktisadi etkinliklerin işlevsel anlamda birbirlerine eklemlenmesi"¹ şeklinde tanımlanmıştır. Akademik literatüre baktığımızda akademisyenler arasında Küreselleşmenin ne olduğu ve tam olarak ne zaman ortaya çıktığı üzerine tam bir görüş birliği sağlanamamış olsa da, küreselleşme kelimesi ilk olarak The Economist Dergisinin 4 Nisan 1959 tarihli sayısında kullanılmış olup, kavramın dolaşıma girmesi 1980'lerin başlarında olmuş hatta 1990'lara gelindiğinde ise artık kendinden söz ettiren bir ifade haline gelmiştir (Aktel, 2003:5-6).

Küreselleşme sadece belli bir alanla sınırlı olmayıp özellikle teknolojik, siyasi ve ekonomik şartlarda daha önce görülmemiş hızda hemen her şeyin yeniden biçimlendiği bir değişim ve dönüşüm süreci olarak algılamak daha doğru bir yaklaşım olur. Yani kökeninde iletişim ve ulaşım teknolojilerinde kaydedilen büyük ilerlemenin söz konusu olduğu bu değişim ve gelişim süreci, genel olarak küreselleşme olarak tanımlanmaktadır (Ercan ve Köksal, 2010:26). Küreselleşmenin genel kabul gören bir tanımı bulunmamakta, bu nedenle de kavram birbirinden farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanılmaktadır. Mesela küreselleşme aynı zamanda evrenselleşme, batılılaşma ve karşılıklı bağımlılık ve modernizasyon gibi çeşitli terimlerle eşanlamlı olarak kullanıldığı görülebilmektedir (Bayar, 2008:25).Yine küreselleşmenin ayırt edici bir diğer özelliği de statik olmaktan çok dinamik bir kavram olup, her geçen gün etki sahasını genişlettiği gibi, bünyesine kattığı yeni açılım ve devinimler ile mevcut yapısını da sürekli bir biçimde uyarlama² eğilimindedir.

Bir başka tanımlamada ise küreselleşme, ekonomik faaliyetlerin dünya çapında birbirine bağlanması, bağımlı hale gelmesi olarak algılanmaktadır. Buna göre küreselleşme, sermaye, yönetim, istihdam, bilgi, doğal kaynaklar ve organizasyonun

¹ (çevrimiçi) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=214838

² a.g.e s.25

uluslararasılaştığı ve tam anlamıyla karşılıklı bağımlılaştığı bir ekonomik ve siyasal yapılanmadır. Bu yeni yapılanma içinde ekonomik rekabetin zemini milli ekonomiler olmaktan çıkarak, dünya gezegeninin tamamı haline gelmektedir (Koçdemir, Aralık:2000).

Küreselleşme tek boyutlu bir süreç olmayıp, karmaşık ve çok sayıda süreç, eşzamanlı olarak gerçekleşebilmektedir. Bu süreç bir taraftan olumlu bir yönü barındırırken bir yandan da olumsuzluğu da içermektedir. Yani küreselleşme bir taraftan insanlar arasında müzik, kültür ve tüketim ürünlerinde bir tek tipleşme sağlarken bir yandan da mikro milliyetçiliği tırmandırmaktadır (Giddens, 2010:24). Kısaca, "dünyanın tek bir mekân olarak algılanabilecek ölçüde sıkışıp küçülmesi anlamına gelen bir süreci" (Tutar, 2000:18) tanımlayan küreselleşme, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin ulusal sınırlar dışına taşarak dünya geneline yayılması³ olarak değerlendirilmektedir.

Küreselleşme olgusunun dinamik ve devam eden bir süreç olması, bu değişim ve gelişim sürecinin kavramı her geçen gün popüler kılması, belki de bu kavram üzerinde bir mutabakat sağlanamamasının başlıca nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca küreselleşmenin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklikleri etkilemesi ve etkilenmesi yani çok farklı boyutlara sahip olması ve içinde yaşadığımız çağa göre değişimler göstermesi de bir diğer neden olarak gösterilebilir. Literatürde küreselleşmenin ne olduğu veya tanımı konusunda üç farklı görüşün hâkim olduğunu görmekteyiz.

Özellikle dünya toplumunun geleneksel ulus devletlerin yerini almaya başladığını ya da alacağını ve yeni toplumsal örgütlenme şekillerinin belirmeye başladığını, artık piyasaların devletlerden daha güçlü hale geldiğini ve devletlerin otoritesinde yaşanan bu gelişmenin sonucu olarak, diğer kurumlar ve birliklerin yerel/bölgesel otoritelerinin giderek yaygınlaşacağı görüşünü benimseyen "Aşırı Küreselleşmeciler" birinci grubu oluşturmaktadır. Buna karşın küreselleşmenin aslında yeni bir süreç olmadığını iddia ederek günümüzde bu kelimeyle bu kadar ilgili olmamızın sebebini zamanın trendi haline gelmesine bağlayan ve ikinci grubu oluşturan "Kuşkucular" için küreselleşme, refah devletini yok edecek minimal devlet ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık sık kullandığı basit bir terimdir (Bozkurt, 2000) ve aslında içinde yaşadığımız çağda hiçbir şeyin yeni olmadığını iddia etmektedirler.

Son olarak da Giddens'in da içinde bulunduğu kendilerini "Dönüşümcüler" olarak nitelendiren üçüncü grup, küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini yeni baştan şekillendiren ekonomik, sosyal ve siyasal değişimlerin ardındaki ana güç olarak görmekte (Giddens, 2006) ve küreselleşmeyi nimetleri ve külfetleri; fırsatları ve tehditleri ve nihayet olumlu ve olumsuz sonuçları ile birlikte değerlendirmek gerektiğini ileri sürmektedirler. Küreselleşmeye, kaçınılmaz teslim olunması gereken bir süreç olarak değil, ortaya çıkaracağı olumsuz sonuçların giderilebilmesi için müdahale edilmesi, yönlendirilmesi ve yönetilmesi gereken bir süreç olarak değerlendirmektedirler (Bingöl, 2010:11).

³ <https://www.akademikkaynak.com/kuresellesmenin-yoksulluga-etkileri.html>

Günümüzde küreselleşme olgusunun bu kadar popüler olmasına karşın aslında insanların buldukları yerden farklı coğrafyalara göç ederek birbirleri ile iletişime geçtikleri, kültürel etkileşimde bulunup sosyal ilişki kurdukları birbirleriyle ticaret ve yeri geldiğinde savaşlar yaptıkları düşünüldüğünde küreselleşme tarihinin aslında insanlık tarihi kadar eski olduğunu ama son dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmelere bağlı olarak günümüzde en hızlı seviyesine ulaştığını söylememiz yanlış olmaz. Artan iletişim imkanları ve ortaya çıkan yeni piyasalar, global aktörler, uluslararası internet ağı, lojistik alanındaki gelişmeler ve bir bilgiye ya da ürüne ulaşmadaki kolaylıklar küreselleşme sürecini hızlandıran yenilikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme süreci birbiriyle alakalı birçok alanı kapsıyor olmasına karşın, hâkim literatürde küreselleşmenin kavramsallaştırılmasının pazar ekonomisi merkezli liberal ideolojinin tekelinde olduğu söylenebilir. Özellikle, ekonomik alandaki ilişkiler ağının yoğunlaşması, toplumların birbirlerine daha bağımlı hale gelmesi, serbest ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar ve mali kaynakların serbest hareketi gibi günlük hayatı yakından ilgilendiren konuların yoğun şekilde tartışılması nedeniyle küreselleşme, liberal ideolojinin yeni bir ifade şekli olarak algılanmaktadır. Hâlbuki dünya çapında ekonomik ilişkiler ağının sanayi devrimi sonrası dönemde yoğunlaşması küreselleşme sürecinin itici en önemli nedeni gibi görünse de, bugün gelinen nokta itibarıyla dünya çapındaki ekonomik ilişkiler ağı, küreselleşme sürecinin alt süreçlerinden biri olarak kabul edilmelidir. Ancak literatürde bu alt süreç bütün bir küreselleşme sürecini tanımlar hale gelmiştir (Ateş, 2006:7).

Bunun sonucu olarak küreselleşmenin bu kadar yaygın olması ve hayatın her alanında vuku bulmasının başlıca nedeni, ekonomik güdülerin başat konumda olmasıyla beraber akabinde sosyal ve kültürel dinamiklerinde yattığını söylemek herhalde yanlış olmaz. Özellikle iletişim alanında yaşanan çok hızlı değişim, bu süreci tahminlerin de ötesinde bir konuma yükseltmiş ve bu kadar popüler olmasını sağlamıştır.

1.2. Sınır, Sınır Güvenliği ve Yönetimi

İnsanoğlu tarih sahnesinde yer aldığından bu yana, başta yaşadığı çevre olmak üzere ilişki içinde olduğu her grupta bir etkileşim içinde olmuştur. Bu etkileşim zamanla toplulukların bir araya gelmesiyle meydana gelen devlet dediğimiz aygıtların arasında günümüze kadar ulaşmıştır. Bu etkileşim sırasında, devletler başkalarının hükümlerine alanlarına saygı gösterdikleri gibi kendi hükümlerine alanlarına saygı gösterilmesini de istemiştir. İşte bu hükümler alanlarını belirleyen devletlerin sınırları, hayati öneme haiz bir konuma gelmiştir.

Aslında hükümler alanlarını belirleyen bu sınırlar, bir yerde insanoğlunun hayal dünyasının önündeki en büyük kısıtlamalar gibi gözükse de bir yerde aşılması ve daha ileri gidilmesi için de aslında motive eden bir görev ifa etmektedir. Diğer yandan sınırlar mekân ve içerisindeki gruplarla olan aidiyetimizi ve kimliğimizi güçlendiren ve aynı zamanda da farklılıklarımızı devam ettiren görünmeyen çizgilerdir (Newman, 2006:143). Devletleri oluşturan kara parçasının veya deniz alanlarının ulaşabildiği en son noktaların meydana getirdiği çizgiler, sınır olarak adlandırılmaktadır. Devletler hukuku bakımından ise sınır, dünya yüzeyi üzerinde bir devletin ülkesini diğer

devletlerin ülkesinden veya sahipsiz bir araziden veya açık denizlerden ayıran farazi bir çizgi olarak tanımlanmaktadır (Seha ve Meray, 1965:327).

Uluslararası hukuka göre, bir devletin oluşabilmesi için en az gereksinim duyulan üç unsura ihtiyaç vardır. Bunlar, insan topluluğu, ülke ve siyasal yönetimdir. Ülkeden söz edebilmek için ise, sürekli olarak üzerinde yaşanabilir bir kara parçasının olması gerekmektedir. Zira kara parçası, ülkenin temel taşıdır. Belli kara parçasının mevcudiyetinden sonra ancak devletin karasuları ve hava sahasından söz etmek mümkün olabilmektedir (Göze, 1959:4). Uluslararası hukuka göre devletler egemenliklerinin gereği olarak sahip oldukları toprak parçaları ile diğer deniz ve hava alanları üzerinde istedikleri şekilde hareket edebilme ve tasarrufta bulunabilme yetkilerine sahiptir. Devletler egemenlikleri altındaki bu sahaların hem iç güvenliklerini sağlarlar, hem de diğer devletlerin müdahale etmemelerini isterler. Bu açıdan ülkeler arasındaki sınırların belirlenmesi hem güvenlik hem de devletlerarası barış açısından oldukça önemlidir.

Sınır denilince akla ilk olarak, bu sınırların muhafazası yani güvenliği gelmektedir. Sınır güvenliği ise her türlü yasa dışı geçişin önlenmesi amacıyla kara, deniz ve hava sınırlarında alınan aktif ve pasif tedbirler (İçişleri Bakanlığı ESYSUYEP, 2006: 12) olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu tedbirler teknolojik araç gereç, çit, duvar devriye vb. tedbirler olabileceği gibi, sınırdaş ülkeler arasında yapılan sınır anlaşmalarında yer alan önleyici tedbirler de olabilmektedir. Bu tür anlaşmalarda genellikle sınırların;

- 1- Diğer devletçe her türlü saldırıdan masum bulundurulması,
- 2- Sınır boylarında oturan halkın sınır güvenliğini ihlal etmemesi,
- 3- Sınırlarda her türlü kaçakçılık, çetecilik ve hırsızlık gibi eylemlerin işbirliği ile önlenmesi amacı güdülmektedir (Seha ve Meray, 1965:111).

Yine sınırın her türlü saldırıdan ve tecavüzdten arındırılması anlamına gelen sınır güvenliği: mevcut sınırlardan her türlü yasadışı giriş ve çıkışın önlenmesi amacıyla üçüncü ülkelerle alınan tedbirler, komşu ülkelerle gerçekleştirilen sınır işbirliği faaliyetleri sınır hattında ve ülke içinde alınan önlemler, sınır kontrolü ve sınır gözetimleri ve kolluk birimleriyle işbirliği içinde sınırları aşan suçlarla mücadele faaliyetleri olarak tanımlanabilir⁴

Zaman içerisinde sermayenin küresel bir nitelik kazanması başta olmak üzere, dünya üzerinde özellikle teknoloji ve iletişim alanındaki yenilikler ve bunların ortaya çıkardığı kolaylıklar sayesinde artan bilgi ve emtianın serbest dolaşımı, var olan sınırları aşan ve hatta sınırları bir engel olmaktan çıkararak bir boyuta ulaşmasıyla birlikte; sınırların salt fiziki yöntemlerle idaresi anlamına gelen sınır güvenliği kavramını bir kenara bırakmış olup, artık modern dünyada sınırların daha etkin ve etkili idaresi olarak nitelendirebileceğimiz sınır yönetimi kavramını ortaya çıkarmıştır.

Sınır güvenliği kavramı, sınırlar üzerinde fiziki anlamda alınması gereken tedbirleri içermesine karşın, sınır yönetimi kavramı ise bünyesinde sınır güvenliği kavramını da (sınırlar üzerinde alınan fiziki tedbirleri) ihtiva etmekle kalmayıp, aynı

⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20168520.pdf>

zamanda yasadışı göçün engellenmesi başta olmak üzere silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi, aynı zamanda sınırda her türlü (insan ve emtia) hareketliliğin kolaylaştırılması ve sınır yönetiminde görev alan kurumlar arasında eşgüdüm ve koordinasyonun sağlanmasını da kapsamaktadır.

Yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi günümüzde sınırlarda sadece katı güvenlik tedbirleri alınarak sınırların yönetilmesinin mümkün olmadığı, bunun yerine tehdit algısının değişimine bağlı olarak başta özgürlük ve güvenlik dengesinin daha iyi irdelenerek oluşturulması hususu büyük önem taşımaktadır. Bu yeni durum, ülkeleri sınır yönetimleri konusunda yeniden düşünmeye ve hatta birbirleriyle yeniden iş birliğine zorlamaktadır. Sonuç olarak küreselleşmenin de etkisiyle sınır güvenliği, sınır yönetimine evrilmeye başlamıştır.

2. Küreselleşmenin Sınır Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Soğuk savaşın bitip iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle beraber, uluslararası arenada yaşanan küresel değişim ve dönüşüm kendisini yalnızca sanattan bilime, spordan kültüre, sosyal yaşamdan tüketime kadar etkisini göstermekle kalmamış, aynı zamanda ülkelerin siyaset ve kamu yönetimleri de dâhil olmak üzere birçok alanda yeniliklere imza atmasına neden olmuştur. Bunun en bariz örneği de otorite ve yetkilerinin bir kısmını ulus altı aktörler dediğimiz yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile ulus üstü aktörler denilen IMF, Dünya Bankası, NGO'lar ile paylaşan ulus-devlet küreselleşme tartışmalarının odağında yer almasıdır.

Bu sürecin (küreselleşme) sonunda egemen devletler, kendi ulusal sınırları üzerinde egemenlik hakkını tam olarak kullanamadığı gibi bunu devlet üstü kuruluşlarla paylaşması, ulusal güvenliklerini yeniden gözden geçirme ihtiyacının doğmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak ulus devletler, artık karar alma süreçlerinde şeklen olsa dahi içerik olarak tek başlarına söz sahibi değillerdir. Uluslararası sermaye ve aktörler, kendi çıkarları doğrultusunda, devletlerin kendi parlamentolarından istedikleri kararları aldirabilme imkân ve kabiliyetlerine sahip görünmektedir. Bu durum ulus devletlerin öncü konumunda olma ve karar alma konusunda ki yetkilerini azaltmaktadır.

Bu durumun diğer bir örneğini de ülkelerin ulusal sınırlarının korunması konusunda görmekteyiz. Küreselleşme çok farklı alanları etkilediği gibi ülkelerin sınır yönetimleri üzerinde de köklü değişikliklere sebep olmaktadır. Çok uluslu küresel şirketlerin ortaya çıkması ve küresel ölçekteki etkileri, sınır kavramının ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal alanlarda değişmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Sınırlar artık ülkelerin egemenlik alanlarını şeklen ayırt eden bir hale dönüşmüştür. Birbirine sınır olan iki komşu ülkede faaliyet gösteren küresel sermaye ve onun uzantıları olan şirketler, kendi menfaatleri için ülkelerin sınır yönetimlerini yönlendirebilme ve bu yönetimlerin yetkilerini yumuşatabilmektedirler. Buna karşın küresel ekonomik yapılara ve evrensel değerlere uyum gösteremeyen toplumlar, küreselleşme süreci ile birlikte kültürel değerlerini değiştirmeye zorlanmaktadır. Her ne kadar ulusal sınırları değişmese de; küreselleşme bir taraftan yerel kimlikleri yıpratırken diğer yandan değişime yol açmakta, değişim talebiyle başa çıkamayan veya değişimi benimsemeyen toplum kesimleri çözüm olarak, geleneksel kurumların dünyasına dönmeyi istemektedirler (DPT, 1995:2).

Tarihi süreç içerisinde Westphalian konsepti olan ve egemenlik ile yakından bağlantılı olan “sınır” kavramı, Avrupa örneğinde olduğu gibi modern ulus devletinin özü olup, 19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa sömürge imparatorluklarının “etkili bir haritası” olarak kullanılmıştır. Bu dönemlerde sınırlar, ülkeler arası anlaşmazlıkların merkezinde yer almış ve başka bir ulus devlet tarafından üzerinde hak iddia edilebilmiştir (Köktaş ve Yılmaz, 2010:2).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle beraber, sınırlara ilişkin söz konusu kesin tanımlamaların da değişmeye başladığını görmekteyiz. Özellikle “mekâna ait” bu değişim, Soğuk Savaş dönemine ait geleneksel güvenlik konseptinden, tehditlerin uluslar üstüleşmesine paralel olarak gelişim göstermiştir. Ulus devletlerin sınır bütünlüklerini tehdit eden ve hangi ülkenin toprağında doğduğuna bakılmaksızın terörizmin uluslararası bir hüviyet kazanması, bunun en bariz örneğidir. Bu durum, iç ve dış sınırların kesinliğinin ortadan kalkmasına yol açarak, sınırların, içerideki ve dışarıdakiler arasında yeni güvenlik topluluklarının ve yeni sınırların ortaya çıktığı sosyal bir yapı ya da süreç haline dönüşmesini sağlamıştır. İşte Avrupa gibi coğrafyalar sınırlarını artık dâhili ve harici sınırlar arasında ayırım gözetmeyen ve enerji, insan hakları, organize suç veya göç konularını kapsayan güvenlik algılarına göre nitelendirmeye başlamıştır⁵.

Bu bağlamda ekonomik küreselleşme, terörizm, organize suçlar ve uluslararası göç olaylarının ortaya çıkardığı etkiler, AB ve dünya ölçeğinde sınır yönetimi kavramını sosyo-politik bir konunun merkezi durumuna getirmiştir. Bu hususta özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra yükselen terör tehdidi ve illegal aksiyonlar harici bir sınır yönetimi kurulmasını öncelikli konuma taşımıştır. Bunun sonucu olarak modern ekonomi temelinde yükselen devletler, vatandaşlarının güvenliği ve iyi işleyen bir ticareti eşgüdüm halinde götürmek zorunda kalmıştır. Bu ikisinin seçilen kombinasyonu, yani güvenlikle ticaretin hassas birlikteliğini temsil eden bu oluşum, günümüzde “entegre sınır yönetimi” olarak formüle edilmektedir. Günümüzde oldukça farklı uygulama versiyonları olan bu sınır yönetim modeli, uygulama bölgelerine bağlı olarak değişiklik gösterse de ortak bir anlayışla, en azından verimliliği esas alan yönetim tarzı yaklaşımlarıyla alakalı olarak görülmekte ve sınır işlemlerinin yavaş bürokratik yapılar yerine, modern ekonomik stratejiler doğrultusunda yürütülmesini ifade etmektedir.

Yukarıda bahsedilen entegre sınır yönetimi kadar kapsamlı olmasa da bazı ülkeler, sınır güvenlikleri için ortak hareket etme çabası içine girmişlerdir. Irak İçişleri Bakanı Kasım el-Aracı DEAŞ sonrası döneme vurgu yaparak Suudi Arabistan, Kuveyt ve Ürdün ile ortak sınır güvenliği konusunda iş birliği içerisinde olduklarını ifade etmesi örnek olarak gösterilebilir.⁶ Ayrıca Avrupa Birliği, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) fonlarının finansal destekleriyle yürütülen Türkiye-Bulgaristan-Yunanistan arasında Sınır Yönetimi konusunda bölgesel işbirliklerine devam etmeleri, başka bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷ Karadeniz’i güvenli bir bölge haline getirmeyi amaçlayan 5 Aralık 2015 tarihinde Türk Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Ukrayna Sınır

⁵ A g e,s,3

⁶ <http://www.tunaydingazetesi.com/haber/16526/irak-tan-sinir-guvenligi-isbirligi-aciklamasi/>

⁷ <https://www.bmdergi.org/language/tr/sinir-yonetimi-alaninda-turkiye-bulgaristan-ve-yunanistan-arasinda-bolgesel-isbirligi-projesi-devam-ediyor/>

Güvenlik Teşkilatının bir araya gelip, yasadışı göç hareketlerine karşı ortak hareket etme kararı alması, bir diğer örnektir.⁸ Yine Libya, Nijer, Çad ve Sudan insan ve silah kaçakçılarını önlemek için sınırların ortak izlenmesi hususunda ortak anlaşma imzalamışlardır.⁹ Son olarak Sudan ve Etiyopya arasında çatışma ve gerginliklerin önlenmesi için 32. Afrika (AFB) liderleri zirvesinde bir araya gelen liderler, sınır güvenliği için ortak bir güç kurulması meselesini görüşmüşlerdir¹⁰.

Neredeyse yarım yüzyıldan fazla süren bir üyelik macerası ile 1999'da aday ülke statüsü ile AB üyelik müzakerelerine başlayan Türkiye, ekonomik ve güvenlik kaygıları ile sınır yönetimini AB Entegre Sınır Yönetimi ile uyumlaştırma çalışmalarına 1 Ocak 1996'da¹¹ imzaladığı Gümrük Birliği Antlaşmasını da dâhil edersek çeyrek yüzyıla yakın bir zamandan beri gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Küreselleşmenin bir diğer örneği olan bu durum, ülkelerin özellikle sınır aşan suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti gibi ulusal sınırları aşan suçlarla küresel manada mücadele etmenin uğraşı içindedir. Küreselleşme beraberinde sınır yönetimleri üzerinde yeni yönetim tarzlarını getirmektedir.

3. Küreselleşmenin Türkiye Sınır Yönetimi Üzerindeki Etkileri

3.1. Küreselleşmenin Türkiye'nin Sınır Yönetimi Üzerindeki Ekonomik Etkisi

İnsanlık tarihinin başlangıcı ile beraber toplumsal yaşamda ortaya çıkan değişim ve dönüşüm, kendini farklı şekillerde göstermiştir. İkel toplumdan (avcılık-göçebe hayat) tarım toplumuna geçiş (üretim-yerleşik hayata geçiş) ile birlikte, birçok değişim yaşanmıştır. Zaman içerisinde bilim ve teknolojiye yaşanan yeni buluşlar ile birlikte, azalan ölüm sayıları ve artan nüfus ile beraber tarım toplumu artık ihtiyaçları karşılayamaz duruma gelmiştir. Bununla beraber James Watt'ın buhar makinesini icadı ve bunun üretim sektöründe kullanılmasıyla sanayi devrimi başlamıştır (Aktel, 2003).

Sanayi devrimiyle birlikte 1929 Büyük Ekonomik Krizi'ne kadar toplum, her alanda büyük bir gelişme kaydetmiştir. 1945'te biten II. Dünya Savaşı ve bunu takiben ulus devletlerin ekonomiye müdahaleleri ile yaşanan ekonomik iyileşme (refah devleti kavramı ile ifade edilmekte) 1960'ların sonuna kadar devam etmiştir. Ancak 1973'te yaşanan dünya petrol krizi ile refah devleti gerçeği açmazlarla karşılaşırken, İngiltere'de Thatcher¹² (1979) ve ABD'de Reagan¹³ (1981) hükümetleri iş başına gelmiş ve uyguladıkları neo-liberalizm temelli "daha az devlet ve daha çok özel teşebbüs" sloganıyla, refah devleti anlayışını sona erdirmiştir.

Küreselleşme olgusunun ortaya çıkardığı özelleştirme politikaları, pazarın özgürlüğü ve sermayenin serbest dolaşımı gibi araçlarla ulus devletin finansman alanındaki yetkilerini geriletmiş ve neredeyse kullanılamaz duruma getirmiştir. Bu

⁸ <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/ukrayna-ve-turkiye-sinir-guvenliginde-isebirligini-genisletecek/150916/>

⁹ <https://www.haberler.com/libya-nijer-cad-ve-sudan-arasinda-sinir-anlasmasi-10907820-haberi/>

¹⁰ <http://www.memleket.com.tr/sudan-etiyopya-ile-sinir-guvenligi-icin-ortak-guc-konusunu-gorustu-1650902h.htm>

¹¹ <https://www.avrupa.info.tr/tr/gumruk-birligi-ab-ile-turkiye-arasindaki-ticareti-desteklemek-52>

¹² Margaret Thatcher 1989-1990 yılları arasında İngiliz başbakanı olarak görev yapan politikacı

¹³ Ronald Wilson Reagan 1981-1989 yılları arasında ABD başkanı olarak görev yapan politikacı

dönemde özellikle ekonomide ulusal sınırları aşan ve dünya ölçeğinde hareket eden ekonomik ve finans açısından büyük şirketler¹⁴ ortaya çıkmış ve ekonominin yörüngesinin belirlenmesi ve dünyadaki önemli kararların artık güçlü uluslararası sermaye kuruluşları tarafından verilmeye başlandığı bir süreç haline gelmiştir.

Küreselleşme denilince akla ilk olarak ekonomik boyut gelmekte ve hatta küreselleşmenin; esasen küresel bir sistem olan kapitalizmin yaygınlaştırılması anlamına geldiği sonucuna ulaşılabilir (Bingöl, 2016:35). Yine Küreselleşme olgusu, ulusal ekonomilerin dünya piyasalarıyla eklemlenmesi ve bütün iktisadi karar süreçlerinin giderek dünya kapitalizminin sermaye birikimine yönelik dinamikleriyle belirlenmesi olarak tanımlanmıştır (Yeldan, 2003:13).

Reddedilemez bir realite olan küreselleşme ile ulus-devlet yapısı arasında bir tansiyon olduğuna açık olarak değinmek gerekmektedir. Ülkeler, dünya ekonomisiyle bir bütünleşme süreci içerisindeyken avantajı elinde bulundurmamak istemektedirler ve bu duruma olan yatkınlık, devlet politikaları aracılığıyla tezahür etmektedir. Bununla beraber, küreselleşme süreci içerisinde kimin kiminle ve nasıl bir bütünleşme içerisinde olacağı yönündeki kararlar, uluslararası sermayenin tekelinde olmaktadır. Bu durumun sonucunda, parametreler arasında gerilim ve çatışma çıkması hâli, kaçınılmaz olarak gerçekleşmektedir (Şaylan, 1995) .

Buna karşın küresel firmalar oldukça mühim bir fonksiyonu üstlenerek, gelişmiş teknolojileri geliştirmekte olan ülkelere doğru yaymak suretiyle, bir nevi teknoloji transferi yapmakta ve ülkelerin istihdamına göreceli de olsa katkı sağlamaktadır. Ayrıca WTO (World Trade Organization) ve IMF (International Monetary Fund) gibi küresel kuruluşların etkisiyle dünya ekonomisinde sağlanan liberalleşme hareketleri, ülkelerin sürdürülebilir ve hızlı bir ekonomik kalkınmayı gerçekleştirme ve piyasa ekonomisinin önemini kavrama gibi faktörler, ekonomik küreselleşmenin oluşmasına imkân sağlamıştır (Aktan, 2002:2).

Bu bağlamda küresel üretim ve ekonomideki dönüşüm, günümüz ulus-devlet çerçevesinde şekillenmek yerine, küresel bir boyut kazanarak ülke sınırlarını aşan bir düzeye ulaşmıştır. Mal ve hizmetlere olan talebi gören ve bunu çok iyi okuyan uluslararası şirketler, “endüstriyel üretim”¹⁵ gibi kavramlarla sınır faktörünü ortadan kaldırarak, günümüz küresel ekonomisinin yapı taşlarını oluşturmuşlardır. Ayrıca, ulus üstü kuruluşlar tarafından alınan kararlar, ülkeler tarafından kendi ulusal programlarıyla uyumlaştırılmakta, hatta ulus üstü bağımsız kredi ve derecelendirme kuruluşlarınca ülkelerin ekonomik göstergelerine ilişkin verileri, sık sık yeniden yorumlanıp bir yerde ulusal ekonomilerin yönünü ve şiddetini belirlemektedirler.

Dünyanın ilk 20 ve Avrupa'nın ilk 6 ekonomisi arasında olan Türkiye, en güçlü ekonomilerin temsil edildiği G-20'nin üyesi durumundadır. 2000'li yılların başından bu

¹⁴ https://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune500_archive/full/1980/ (1980 yılının en büyük şirketleri listesi).

¹⁵ “Endüstriyel üretim” kavramına değinmek gerekirse, sanayi devriminden bu yana gelen süreçte endüstri, belki de teknolojik gelişmelerden en çok etkilenen alanlardan biridir. Buhar ve karmaşık olmayan mekanik yapılara dayalı üretim 1.dönem, elektrik ve iş bölümüne dayanan üretim 2.dönem, üretim süreçlerinin otomasyonu 3.dönem, siber ve fiziksel sistemlere dayalı üretim ise 4.dönem olarak adlandırılır. Diğer adı *Endüstri 4.0* olan bu dönem, 2011 yılında Almanya'da düzenlenen teknoloji fuarında ilk kez dile getirilmiştir.

yana, küreselleşmenin etkilerini daha fazla hisseden ülkemiz, ekonomi ve sosyal kalkınma alanlarında büyük ölçüde gelişme sağlamıştır. Günümüze kadar olan süre zarfında ülkemiz, güçlü makroekonomik ve mali politika çerçevelerini korumaya çalışmaktadır. AB standartları ile dış ticaret ve finans konusunda dünyaya açılım devam etmiş ve birçok yasa ile de bu durum desteklenerek, geleceğe yönelik uzun vadeli hedeflere odaklanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2013 ile 2020 yılları arasında Türkiye'nin ihracat verileri gösterilmektedir. Tabloda da görüleceği üzere, Türkiye başta AB ülkeleri (Almanya, İngiltere, Fransa, İspanya ve Portekiz) olmak üzere Rusya Federasyonu, Çin ve ABD gibi birçok önemli ve güçlü ekonomilerle ticaret ilişkisi içinde bulunmaktadır. Özellikle hem sınır komşusu olması hem de yarım yüzyılı aşan bir AB'ye üyelik macerası da göz önüne alındığında, AB ülkeleri Türkiye'nin çok önemli bir ihracat ortağı durumundadır. Verilere (özellikle güncel olması hasebiyle 2020 verilerine) şöyle kısaca bir göz attığımızda; AB ülkelerine olan ihracat oranının % 33,5 gibi büyük bir oranla en başta geldiği, bunu takiben Birleşik Krallık (İngiltere) ile %6,6, ABD ile % 6, Irak % 5,4 iken Rusya Federasyonu ile %2,7, Mısır %1,8, BAE %1,7, Çin ile % 1,7 ve İran ile %1,3 lük bir ihracat oranına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Ükelere Göre Yıllık İhracat, Toplam İçindeki Payı (2013-2020)

Ükelere göre yıllık ihracat, toplam içindeki payı (%)										
Exports by country and year, share in total exports (%)										
Sıra	Ülke	Pay (%) / Share (%)								
Rank		2020 ⁽¹⁾	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	Country
	Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Total
1	Almanya	9,4	9,2	9,8	9,9	10,2	9,6	9,8	9,2	Germany
2	Birleşik Krallık	6,6	6,2	6,5	6,0	8,0	7,2	6,1	5,7	United Kingdom
3	ABD	6,0	5,0	5,1	5,6	4,9	4,6	4,2	4,1	USA
4	Irak	5,4	5,7	5,3	6,1	5,7	6,6	7,9	8,0	Iraq
5	İtalya	4,8	5,4	5,7	5,3	5,3	4,7	4,5	4,6	Italy
6	Fransa	4,2	4,4	4,3	4,2	4,2	4,0	4,1	4,1	France
7	İspanya	3,9	4,5	4,6	4,0	3,5	3,3	3,0	2,8	Spain
8	Hollanda	3,1	3,2	2,9	2,5	2,6	2,2	2,2	2,3	Netherlands
9	İsrail	2,8	2,5	2,3	2,1	2,0	1,9	1,8	1,7	Israel
10	Rusya Federasyonu	2,7	2,3	2,1	1,7	1,2	2,4	3,7	4,5	Russia
11	Romanya	2,3	2,3	2,3	2,0	1,9	1,9	1,9	1,7	Romania
12	Belçika	2,1	1,9	2,3	2,0	1,8	1,8	1,9	1,8	Belgium
13	Polonya	2,0	1,9	2,0	1,9	1,8	1,6	1,5	1,3	Poland
14	Mısır	1,8	1,9	1,8	1,5	1,9	2,2	2,1	2,1	Egypt
15	Çin	1,7	1,5	1,7	1,8	1,6	1,7	1,8	2,3	China
16	BAE	1,7	2,0	1,8	5,6	3,7	3,3	3,0	3,2	UAE
17	Bulgaristan	1,6	1,5	1,6	1,8	1,7	1,2	1,3	1,3	Bulgaria
18	Suudi Arabistan	1,5	1,8	1,6	1,7	2,2	2,4	1,9	2,0	Saudi Arabia
19	İran	1,3	1,5	1,6	2,3	3,7	2,7	2,5	2,8	Iran
20	Ukrayna	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8	1,1	1,5	Ukraine
	Diğerleri	33,8	34,2	33,8	30,5	31,3	33,9	33,8	32,9	Others

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu ¹⁶

¹⁶ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Eylul-2020-33857>

Aşağıdaki tabloda ise Türkiye'nin başta sınır komşuları olmak üzere, dünya ülkeleri ile yaptıkları ithalat oranları gösterilmektedir. Bu oranlara (özellikle güncel olması hasebiyle 2020 verilerine) da şöyle bir baktığımızda yine AB'ye bağlı ülkelerle yaptıkları ithalat oranının da % 26,8'lik bir paya sahip olduğu, bunu %8,1 ile Rusya Federasyonu, %10,5 ile Çin, %5,3 ile ABD, %2,5 ile Birleşik Krallık (İngiltere) ve %2,2 ile Hindistan izlemektedir.

Tablo 2: Ülkelere Göre Yıllık İthalat, Toplam İçindeki Payı (2013-2020)

Ülkelere göre yıllık ithalat, toplam içindeki payı (%)

Imports by country and year, share in total imports (%)

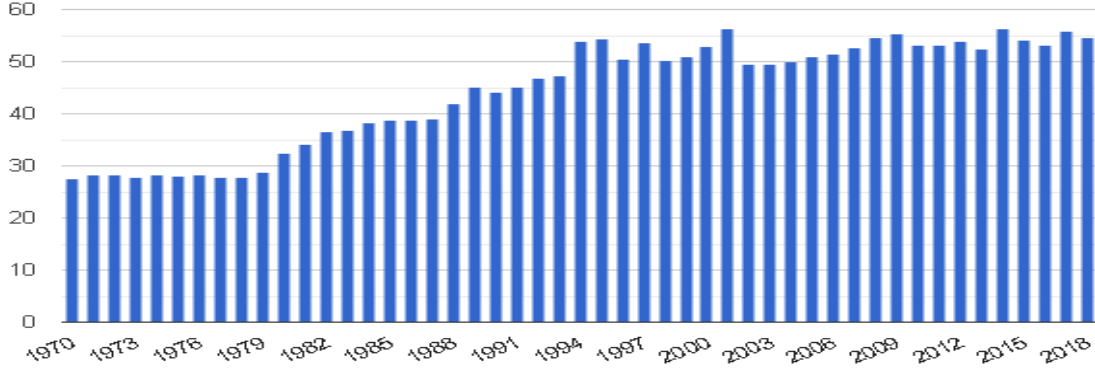
Sıra Rank	Ülke	Pay (%) / Share (%)									Country
		2020 ⁽¹⁾	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	Total	
	Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Total
1	Çin	10,5	9,1	9,3	10,0	12,3	11,8	10,2	9,7	9,7	China
2	Almanya	9,9	9,2	9,3	9,3	11,2	10,6	9,4	9,8	9,8	Germany
3	Rusya Federasyonu	8,1	11,0	9,8	8,4	7,6	9,7	10,1	10,0	10,0	Russia
4	ABD	5,3	5,6	5,6	5,1	5,6	5,4	5,4	5,1	5,1	USA
5	İtalya	4,2	4,4	4,7	5,1	5,3	5,3	5,2	5,2	5,2	Italy
6	Irak	3,7	1,3	0,7	0,7	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	Iraq
7	İsviçre	3,5	1,6	1,2	2,9	1,3	1,2	2,0	3,8	3,8	Switzerland
8	Fransa	3,2	3,2	3,4	3,5	3,8	3,7	3,4	3,3	3,3	France
9	Güney Kore	2,6	2,7	2,9	2,9	3,2	3,4	3,1	2,4	2,4	South Korea
10	BAE	2,6	2,1	1,6	2,3	1,9	1,0	1,4	2,1	2,1	UAE
11	Birleşik Krallık	2,5	2,7	3,3	2,9	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	United Kingdom
12	İspanya	2,3	2,1	2,5	2,7	2,9	2,7	2,5	2,5	2,5	Spain
13	Hindistan	2,2	3,2	3,3	2,6	2,8	2,6	2,9	2,6	2,6	India
14	Japonya	1,7	1,7	2,0	1,9	2,0	1,5	1,4	1,4	1,4	Japan
15	Belçika	1,7	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	Belgium
16	Hollanda	1,7	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3	Netherlands
17	Brezilya	1,5	1,3	1,4	1,1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	Brazil
18	Polonya	1,4	1,2	1,4	1,5	1,7	1,5	1,3	1,3	1,3	Poland
19	Romanya	1,3	1,3	1,2	1,1	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	Romania
20	Çekya	1,3	1,1	1,2	1,2	1,3	1,1	1,0	1,1	1,1	Czech Republic
	Diğerleri	29,0	32,1	32,2	31,6	28,9	30,5	33,1	32,2	32,2	Others

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu¹⁷

Türkiye'nin ekonomik küreselleşme endeksini gösteren aşağıdaki Şekil:1 deki tabloya bakıldığında Türkiye'nin ortalama değeri 1970'lerde 27. düzeyde iken 2014 yılında 56. düzeye çıkmıştır. Zaman içerisindeki eğilimler dikkate alındığında, 1970'lerden 1980'lere kadar sürekli aynı doğrultuda seyreden grafik, bu yıldan sonra 2000'li yıllara kadar sürekli artış eğilimi göstermiş ve günümüze kadar ortalama aynı değerlerde seyretmiştir. Zürih'teki İsviçre Teknoloji Enstitüsü'nün verilerine dayanan bu grafik, ekonomik küreselleşmenin iki boyutu üzerinde durmaktadır. Bunlar gerçek ekonomik akışlar ile ticaret ve sermayeyle ilgili kısıtlamalardır. Gerçek ekonomik akımlara ilişkin alt endeks ticaret, doğrudan yabancı yatırım ve portföy yatırım verilerini içermektedir. Kısıtlamalar alt endeksi, gizli ithalat engellerini, ortalama tarife oranlarını, uluslararası ticaretteki vergileri (mevcut gelirin bir payı olarak) ve bir sermaye kontrolleri endeksini dikkate almaktadır.

¹⁷ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Eylul-2020-33857>

Şekil 1: Türkiye: Ekonomik küreselleşme endeksi (0-100)

Kaynak: The Global Economy.com¹⁸

Türkiye hem sahip olduğu jeostratejik konumu yani Asya ile Avrupa arasında bir köprü vazifesi görmesi, hem de yarım yüzyıldan fazla bir zamandan beri bir NATO üyesi olması hasebiyle, başta batı dünyası olmak üzere aynı zamanda doğu ülkeleri içinde stratejik bir partner durumundadır. Her geçen gün artan nüfusu ve gelişip büyüyen güçlü ekonomisiyle bölgesinde bir güç merkezi konumundadır. Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'nin komşu ülkeleri ve diğer ülkelerle ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler düzeyinde artan münasebetleri sonucuna dayanarak, sınır yönetimleri konusunda ortak çalışmalar yapılması büyük önem arz etmektedir.

Dünya ekonomilerinin küreselleşmesi ile birlikte, Türkiye'de küresel entegrasyonu tecrübe eden ülkeler arasında yerini almaktadır. Bu bütünleşme sürecinde, ABD-Çin ticaret savaşı, Brexit, Fed faiz politikası gibi küresel argümanlar, Türkiye ekonomisini yakından ilgilendirmekte ve küresel ekonomik kırılganlıklardan Türkiye de nasibini almaktadır. Küresel aktörlerin başat durumda olduğu bu bütünleşme sürecinde ortaya çıkan bazı argümanlar, bir dizi temel zorluğu da beraberinde getirmektedir. Bunlar;

- Geçmişten günümüze gelen “küresel büyümenin kötü olacağı” düşüncesinin öne sürdüğü korumacılık düşüncesini ortadan kaldırmaya çalışmak,
- Küreselleşmenin beraberinde getirdiği potansiyel faydaların topluma eşit paylaşılmasını sağlamak,
- Uzun vadeli küresel büyümenin çevresel açıdan sürdürülebilir olmasını sağlamak ve yeni “yeşil teknolojiler geliştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁹

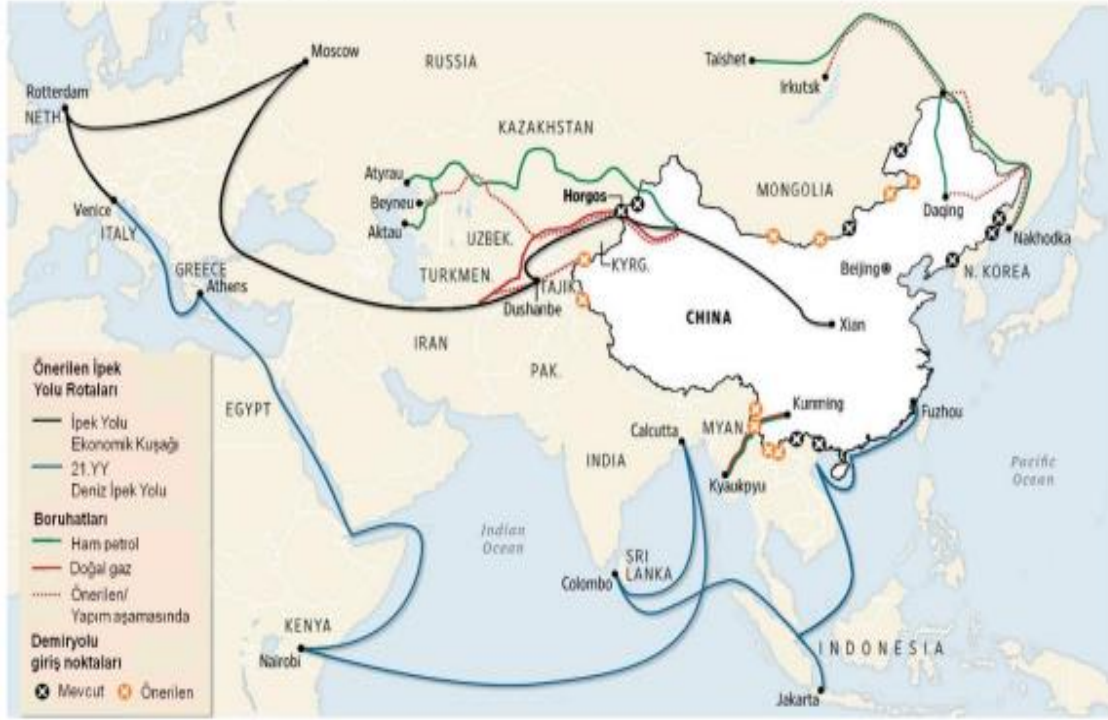
Küresel çapta büyük bir ticaret ağı ve alt yapısı geliştirmek isteyen küresel aktörler, dünya ölçeğinde küresel projelere imza atmaktadırlar. Bu projelerin en önemlilerinden bir tanesi de Türkiye'yi de içine alan “Bir Kuşak Bir Yol” projesidir. Yeni İpek Yolu olan bu proje ile başta Çin olmak üzere, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ekonomik olarak dünyaya ayak uydurmak isteyen Orta Asya Türki Cumhuriyetleri,

¹⁸ https://www.theglobaleconomy.com/Turkey/kof_econ_glob/

¹⁹ <https://www.pwc.com.tr/en/yayinlar/arastirmalar/2050-dunya.html#download>

Türkiye, Rusya ve İran gibi ülkelerde altyapı, politik eşgüdüm, serbest ticaretin ve finansal bütünlüğün gerçekleştirilmesini amaçlayan Asya-Avrupa ekseninde ekonomik bütünleşmeye katkıda bulunacak şekilde planlandığı görülmüştür (Çetiner ve Sever, 2019: 342). Bu sayede hem ticaretin artırılması hem de bu ticaretin önündeki sınır uyumsuzluklarının azaltılarak artan ticaret hacimlerine uyum sağlamak düşüncesi yatmaktadır.

Şekil 2: Bir Kuşak Bir Yol Projesini Kapsayan Alanlar

Kaynak: Ulaştırma ve Lojistik Kongreleri²⁰

Kısaca değinilmesi gereken bir diğer konu ise ekonomik anlaşmalardır. Devletler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde ekonomik konular önem arz etse de bu konunun sürdürülebilir olmasında, hukuki zemin ayrıca önem taşımaktadır. Bu hukuki zemini oluşturan anlaşmalar, ticaret anlaşmaları, çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (ÇVÖA), yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (YKTKA) olarak sıralanabilir. Türkiye bu kapsamda 35 ülkeyle ticaret, 39 ülkeyle çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması ve 6 ülkeyle yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması imzalamıştır.²¹ Böylece bir yandan ticaret artırılırken diğer yandan da sınır yönetimlerinin bu dinamiklere uygun şekilde yeniden yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaya başlanılmıştır.

Özetlemek gerekirse; Küreselleşme statik bir süreç değil dinamik bir süreçtir ve sürekli değişimlere sebep olmaktadır. Bu da ülkeler arasında artan ticaret hacmi ve çok uluslu şirketlerin birden fazla ülkede ekonomik olarak faaliyetlerini sürdürmeleri

²⁰ <https://ulk.ist/media/kitap/II-UKODTLK/cinin-kara-ve-deniz-ipek-yolu-girisiminde-one-belt-one-road-turkiyenin-onemi.pdf>

²¹ http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-dis-ekonomik-iliskileri.tr.mfa

nedeniyle, ülkeler arasında bir yandan sınır yönetim farklılıklarını azaltırken diğer yandan da sınır yönetim modellerinin birbirleriyle uyumlaştırılması gerçeğini, ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ekonomik küreselleşme, etkin sınır yönetimini zorunlu kılmaktadır.

3.2. Küreselleşmenin Türkiye'nin Sınır Yönetimi Üzerindeki Teknolojik Etkisi

Küreselleşmenin akla getirdiği ilk kavram ekonomik olarak dünyanın büyük bir pazar haline gelmesi gibi görünse de, teknoloji bu boyutta çok önemli bir yer tutmaktadır. Esasen teknolojinin, küreselleşmenin itici gücü olduğu yönünde daha fazla bilginin olduğu görülmektedir (Yeates, 2001:634). Küreselleşme, iletişim ve bilgi alanındaki olağan üstü teknolojik gelişmeyi ve yayılmayı içerdiği gibi küreselleşmenin esası ulusal sınırları aşan işlem ve örgütsel bağlantılar olarak görülmektedir (Mahmutoğlu, 2006:32). Bilişim teknolojilerinde kayda değer ilerlemeler (kodlama, yapay zekâ, yazılım mühendisliği, hesaplamalı bilim vb.) ulaştırma teknolojilerindeki evrim, devletleri değişime zorlayan faktörlerin ilk sıralarında yer almaktadır.

Küreselleşme olgusunu teknoloji tabanlı yorumlayan *Yenilikçi* yaklaşıma göre küreselleşme, iletişim-bilişim teknolojisinin gerçekleştirdiği olanaklardan yararlanarak ekonomik, siyasal, kültürel alanlarda dünyaya yayılma olgusu (Önen, 2002:33) olarak tanımlanmaktadır. Bugün web tabanlı bilgiye ulaşma, uzaktan eğitim, dil öğrenimi ya da bir noktada meydana gelen olayların dünyanın her yerinde aynı anda kamuoyuna servis edilmesi, küreselleşme kavramını tüm dünya insanlarına daha fazla hissettirmektedir. Nitekim 1993 yılında internetin emekleme döneminde yalnızca 130 adet internet sitesi faaliyet göstermekteyken 2000'li yıllarda bu rakam 20 milyona yakın bir sayıya ulaşmıştır.²² İnternet kullanımı toplumların yapısını değiştirmiş, her alanda aktif kullanılan bir teknoloji haline gelmiştir.

Teknolojik gelişmeler, bir yandan sosyo-kültürel etkileşimleri beraberinde getirirken, diğer yandan ekonomik üretim süreçlerinde ve organizasyon yöntemlerinde de değişimlere sebep olmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde ateşin bulunması, tekerleğin icadı, barut ve matbaanın bulunması insanlık tarihi için çok önemli dönüm noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağdaş dünyanın başlangıç noktası ise sanayi devrimi, buhar gücü ve elektrik enerjisidir. Yakın tarihimizde ise insanlığın en büyük atılımı "bilgi teknolojisi"ne ulaşmak ve bu konuda gelişmektir. Sosyo-ekonomik gelişim süreci dikkate alındığında tarım devrimi birinci dalga, sanayi devrimi ikinci dalga, enformasyon²³ devrimi ise üçüncü dalga olarak ifade edilmektedir (Kaya, 2004:239).

Küresel bir güç olmak isteyen devletlerin ilk önce teknoloji ve inovasyon²⁴ üretme eğilimde olmaları, en başta gelen öncelikleri arasında yer almalıdır. Çünkü

²² (Çevrimiçi) <https://www.internetlifestats.com/total-number-of-websites/> yıllara göre detaylı bilgi için bkz.

²³ Enformasyon: 1. Danışma, tanıtma. 2.Haber alma, haber verme, haberleşme
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=1132
27

²⁴ İnovasyon: Yenilenişim
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd2a93c617fa6.50080797

küreselleşme süreci ve sonrası bilişim teknolojilerindeki gelişmeler nedeniyle bilgi süratle iletilmekte ve buna bağlı olarak da üretilen bilginin saklanması, kullanılması, nakledilmesi ve imhası, ülkeleri bu konuda yeni arayışlara yöneltmektedir. Hatta ülkeler kendi bilgi alt yapılarını kötü niyetli kişilere, terörist faaliyetlere, doğal afetlere karşı korumak için kendi ulusal politikalarını geliştirmeye ve bilgi güvenliğini en üst derecede muhafaza etmeye yönelik olarak, bir takım adımlar atmak mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Ülkemizde bu konuda yasal düzenlemeler yapmaya ve teknolojik alt yapılarını güncellemekle işe başlamıştır. 13.07.2014 tarihli ve 29059 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Sektöründe Şebeke ve Bilgi güvenliği Yönetmeliği²⁵ işletmecilerin uyması gereken usul ve esasları düzenlemektedir. Bir diğer kanun ise 07.04.2016 tarihli ve 29677 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu²⁶'dur. Bu kanunla kişisel verilerin gizliliği sağlanarak korunması ve izinsiz kullanımların önüne geçilmesi gibi amaçlar esas tutulmuştur.

Teknolojik gelişmeler bir yandan hayatımızı kolaylaştırıp etkin ve etkili bir zaman yönetimi, kolay ve erişilebilir ulaşım, pratik ve hızlı haberleşme gibi imkânları bize sunarken diğer yandan da bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bunun en önemli çıktısı olarak küreselleşme süreci ile birlikte, özellikle yüksek teknolojinin imkânlarıyla terörizmin küresel boyutlara ulaşmasıdır. Nasıl ki günümüzde bilgi ve belgeye erişim çok daha kolay hale geldiyse, terörizm de bu tür imkânlardan faydalanmakta ve eylemlerini küresel ölçekte gerçekleştirebilmektedir. Örneğin DEAŞ terör örgütü, propaganda faaliyetlerini yürütebilmek için dünya ölçeğinde sosyal bilişim ağı ve yayınlar kurmuştur. Dabiq dergisi İngilizce, Dar Al-Islam dergisi Fransızca, Al-Manba' dergisi Rusça, Konstantiniyye dergisi Türkçe ve Rumiyyah dergisi eş zamanlı olarak İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Türkçe, Endonezce, Boşnakça, Uygurca, Kürtçe ve Peştunca yayımlar yaparak örgüte eleman kazandırma çabasına girişmişlerdir (Salihi ve Göksun, 2018: 20). Aynı zamanda DEAŞ sansür ve kısıtlamalar olmadan takipçilerine teknolojinin de yardımıyla küresel ölçekte mesajlarını ulaştırabilmektedir. Terör örgütünün hazırladığı görsel ve işitsel materyaller Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, Instagram, Youtube gibi paylaşım uygulamalarıyla dünya çapında örgüte üye kazandırma atılımları yapmıştır (Salihi ve Göksun, 2018:75).

Tüm bu anlatılanlar göstermektedir ki küreselleşmenin ortaya çıkardığı teknoloji transferi ve ortaya çıkan bilginin kullanılması sonucu devletler, sınır yönetimi ve güvenliği konusunda artık daha fazla teknoloji tabanlı bir yönetim sistemini hayata geçirme mecburiyetinde kalmışlardır. Özellikle klasik sınır kontrollerinin yanında, sınırlarını daha fazla yüksek teknoloji içeren araç ve gereçlerle donatması (ısıya duyarlı termal kameraların kullanılması), sınırı yasadışı geçmek isteyen göçmen ve ayrılıkçı terör örgütü mensuplarının yakalanması veya sınırı aşan suçlarla daha iyi mücadele edilmesi anlamında devletlerin sınır yönetimlerinden sorumlu kurulların elini kolaylaştırmaktadır.

²⁵ <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/elektronik-habeles-me-sekto-ru-nde-s-ebeke-ve-bilgi-gu-venlig-i-yo-netmelig-i-5a341795a1773.pdf>

²⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf>

Ayrıca riskli ortamlardaki yüksek güvensizlik seviyesi nedeniyle, tehditleri etkili bir şekilde tespit etmek, caydırmak ve önlemek için her seviyedeki güvenlik güçleri yasal olarak yetkilendirilmeli ve ileri teknoloji istihbarat sistemleri ile donatılması gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Özellikle, Türkiye'nin güney sınırında bulunan Irak ve Suriye sınırlarına dağılmış bölücü eğilimleri barındıran terör örgütleri tarafından, Türk birliklerine sızma ya da saldırı girişimi tehditleri devam etmektedir. Bu durum, entegre ve aynı zamanda teknolojik desteği de bulunan bir sınır yönetim mekanizmasının oluşturulmasını elzem kılmaktadır. Aksi halde güney sınırimız boyunca uzanan ve bünyesinde siyasi ve ekonomik istikrarsızlık barındıran bu tablonun, bizi de olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır.

3.3. Küreselleşmenin Türkiye'nin Sınır Yönetimi Üzerindeki Güvenlik Etkisi

Küreselleşme büyük insan toplumunu bölen ulus-devletlerin ortadan kalkması ve özgürleşme süreci olarak değerlendirildiğinde (Güler, 1996), bu durum elbette birtakım açmazları da beraberinde getirmektedir. Keyman'a göre günümüzde güvenlik, barış ve demokrasi gibi olgular, dünya çapında bir yaklaşımla ele alınması gereken sorunlar haline gelmişlerdir. Bu sorunların çözümü, devletler üstü siyasal birimlerle (Avrupa Birliği gibi) ya da uluslararası örgütlerle (BM, IMF gibi) devletlerin egemenliklerini paylaşmasını gerekli kılmaktadır. Böylece tüm dünyada devletlerin egemenlik yetkilerini sınırlayabilen, bu doğrultuda kararlar alabilen ve uygulayabilen, insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti gibi konuları evrenselleştiren, ama aynı zamanda yerelleştirerek küçük toplulukların ve hatta bireylerin haklarının koruyucusu bir global yönetim anlayışı yaratılmakta ve dünya bu anlamda küçülmektedir (Keyman, 2000:24). Bu durum bir anlamda, nüfuz alanını bütün dünya olarak kabul eden "küresel siyaset" anlayışının gün geçtikçe güçlendiğini ve böylelikle küreselleşmenin artık çok aktörlü yapıya dönüştüğünü göstermektedir (Bayar, 2008:28).

Timur'a göre ise küreselleşme olgusu, içinde Türkiye'nin de olduğu bütün dünya ülkelerinin kapasitesi ve gücünü aşan büyük bir sermaye dalgasıdır. Buna direniş göstermek, kendi olanaklarıyla yetinip kabuğuna çekilmek artık mümkün değildir. Bu aşamaya gelindiğine göre yapılacak en doğru şey, sermayenin de yardımından yararlanarak etkin ve verimli bir devlet yapısı oluşturmak, siyasal olarak istikrarı sağlamak ve uluslararası rekabette muvaffak olmak için çaba göstermektir (Timur, 2000: 94). Yeni sınır güvenliği kavramı, ulusal güvenliği sağlama çabası ile küresel bütünleşme ve uluslararası ticaretin zorunlu hale getirdiği ilişki ve etkileşim gerekleri arasında bir denge halini anlatmaktadır. Sıkı güvenlik ve kontroller, ayrıca geçiş kısıtlamaları ticari ilişkiler önündeki bir engeldir. Buna karşılık güvenlik önlemlerinin nispeten daha zayıf ve kontrolsüz olduğu bir ticari ilişki ise güvenliği tehlikeye sokmaktadır. Bundan hareketle devletler, sınırlarda ülkelerinin güvenliğini sağlamaya dönük kontroller getirmekle insan, mal ve para hareketlerinin geçişini sağlamak arasında bir denge kurmak zorundadırlar.

Bu bir anlamda ulus devletleri, global politik merkezlerin yerel yönetim birimlerine dönüştürmektedir. Ulus devletlere ise sadece belli bir alanın güvenliğini sağlamak görevi ya da rolü verilmektedir (Mahmutoğlu, 2006: 35). Küreselleşen dünyada bir ülkenin sınır güvenliği önlemlerini ihmal etmesi, diğer ülkelerin

sorumluluklarını ve yükünü de arttıran bir diğer unsurdur. Ulusal terörizm aynı zamanda dünyanın farklı yerlerindeki kamu düzenini bozabilme gücüne sahip olduğu; salgın hastalıkların ulaşım ve insan hareketliliği yoluyla çok kısa bir zamanda dünyanın her yayına yayılabilme potansiyeli taşıdığı yakın dönemde yaşanan örneklerle gözler önüne serilmiştir.

ABD’de meydana gelen 11 Eylül saldırıları, SARS, Ebola ve Covid 19 gibi salgın hastalıklar, İzlanda’da meydana gelen Yanardağ patlaması gibi sorunlar, günümüzün küçülen dünyasında artık ulusal olaylarında sınır tanımadığını bize bir kere daha göstermektedir. Afganistan, Ortadoğu ve Afrika ülkelerindeki iç savaş ve siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik zorlukların doğurduğu kitlesel göç hareketleri yalnızca komşu ülkelerle sınırlı kalmayıp, diğer ülkelerin güvenlik ve siyasi algılarını da kökten değiştirmektedir.²⁷

Küreselleşmenin strateji ve güvenlik alanındaki en önemli etkilerini oluşturan parametrelerini sıralamak gerekirse;

- Zaman, mekân ve güç etkileşimini değiştirmesi,
- Güvenlik ortamında dinamik ve akışkan bir şekilde belirsizliklerin artması,
- Askeri operasyonların siyasi, ekonomik, sosyal, bilgi ve iletişim altyapı sistemlerini kapsamaması,
- Yeni savaş, muhabere ve operasyon konseptlerinin doğması,
- Yeni hareket neveleri, dış askeri operasyonların gelişmesi ve
- Bilgi güvenliği olarak sıralanabilir.²⁸

Bu durum dünyadaki ulus devletlerin sınır yönetimlerini, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gereken bir süreç olarak tarif etmektedir. Çünkü ulus devletlerin karşılaştıkları problemler artık kendi ulusal sınırlarıyla sınırlı olmayıp, sınır aşan suçlar kategorisinde tarif edilebilecek bir hüviyete bürünmüştür. Bu yüzden bunların çözümü, kapsamlı bir değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır.

Ortaklıklar ve işbirlikleri, küreselleşme ile birlikte ivme kazanarak, planlanan hedeflere daha hızlı ulaşmada bir basamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaklıkların avantajı olarak maliyetlerin azaltılması, ortaya çıkan sorunlarda çözümlerin ve dönüşümlerin daha hızlı gerçekleşmesi, karşılıklı tecrübelerin daha aktif kullanılabilmesi gibi nedenler, ülkelerin ortak çalışmasını yararlı kılmaktadır. Bu bağlamda küresel güvenlik anlayışı, Türkiye’nin bazı kolektif oluşumlara katılmasını gerekli gören koşulları beraberinde getirmektedir.

Bu ortaklıklara örnek vermek gerekirse Türkiye, Aselsan ve Roketsan’ın katılımıyla uzun menzilli hava ve füze savunma sisteminin geliştirilip üretilmesi için Eurosam²⁹ şirketi ile işbirliği anlaşması imzalayarak, bu sistemin geliştirilmesinde katkı sağlamayı amaçlamaktadır³⁰. Ayrıca Türkiye Rus devletinin savunma sanayi şirketi olan Rosoboroneksport ile ortak uçak ve helikopter teknolojilerinde ortak projeler

²⁷ (çevrimiçi) <https://www.ulvisaran.com/sinir-guvenligi>, 2015

²⁸ https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri

²⁹ Eurosam; Fransa ve İtalya ortaklığında kurulan özel bir savunma sanayi şirketi.

³⁰ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42580883>

yürütülmektedir.³¹ Türk savunma sanayi şirketlerinden olan Baykar ile Ukrayna devlet silah şirketi Ukrspetseskport arasında hava ve uzay teknolojileri alanında ortak şirket kurulmuştur.³²

2011 yılında Arap coğrafyasında başlayan ve daha fazla demokrasi ve özgürlük talepleriyle yankılanan Arap Baharı, Suriye özelinde karşılığını bulamadığı gibi artan şiddet ve terör eylemleri sonucu milyonlarca insanı topraklarını terk etmek zorunda bırakmış ve bu durum Suriye'ye komşu ülkeler başta Türkiye, Irak ve Lübnan olmak üzere komşuların sınır güvenliklerine yönelik bir tehdit unsuru haline gelmiştir. Söz konusu göç dalgaları komşu ülkelerle sınırlı kalmamış, kıtalar arası bir sorun haline gelmiştir. Yani bir ülkenin sınır zafiyetleri ve güvenlik sorunları tüm dünyanın sorunu haline gelmiştir. Bu duruma ulusal değil de uluslararası bir bakış açısıyla mücadele etmek gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Savunma Sanayi Başkanlığı'nın desteğiyle MÜSİAD tarafından 2-3 Ekim 2019 tarihleri arasında II. Uluslararası Askeri Radar ve Sınır Güvenliği Zirvesinin düzenlenmesi ve burada Türkiye'nin radar teknolojileri ve sınır güvenliği konularının görüşülmesi³³ buna iyi bir örnek olarak gösterilebilir.

Günümüzde küresel güvenlik olgusu, daha önce hiç yaşamadığımız bir bağlantı seviyesini ülkeler açısında gündeme getirmektedir. Dünya, geliştirilen savaş sanayisi ile birlikte hem daha fazla güvenli hem de daha fazla güvensiz bir hale dönüşmüştür. Ülke güvenliği için gerekli görülen savunma sanayii, savunma araç-gereçlerinin üretimiyle bağlantılı olarak, birçok endüstriyel iş çevresini kapsayan bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletler, ülkedeki her tür silahlı kuvvet unsurlarının ihtiyaçlarını özgün tasarlanmış sistemler ve minimum maliyet tutarlarıyla karşılayabilmek için desteklemektedirler (Eren ve Kılıç, 2013:223). Nitekim 3238 sayılı Kanunun 12. maddesi ile TSK'nın modernizasyonunun sağlanması ve Türkiye'de modern savunma sanayiinin kurulması için gerekli kaynağın, genel bütçe dışında devamlı ve istikrarlı bir şekilde temini amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde ve Müsteşarlık emrinde SSDF (Savunma Sanayii Destekleme Fonu) kurulması³⁴ bu bağlamda önemli bir girişimdir.

Savunma konusunda devletlerarası işbirliğinin giderek artması ve teknolojik yatırımların ortak bilgi birikimleriyle sağlanmaya çalışılması aslında devletlerin birbirine olan güvensizliğini ortadan kaldırmaya, "güvensizlikten güvenliğe" geçişin çabalarına yöneliktir. Soğuk savaşın sonuna denk gelen dönemde Türkiye, birçok uluslararası savunma ve güvenlik örgütüne (AGİT, NATO gibi) üye olarak, güvenlik anlamında sağlam adımlar atmaya çalışması bunlara birer örnektir. Böylece bu örgütler Türkiye'nin güvenliğine olan yaklaşımlarını zamanla değiştirmiş olup, iç ve dış politikalarında bu çerçevede kararlar almaya yönelmiştir. Yine bir başka örnek olan ve ABD ile gerçekleştirmeye çalıştığımız "stratejik ortaklık" kavramı Türkiye'yi, dış siyaset

³¹ <https://tr.sputniknews.com/savunma/201904291038894902-rusya-ile-turkiye-ortak-ucak-ve-helikopter-teknolojisi-gelistiriyor/>

³² <https://www.dunya.com/sirketler/ukrayna-ile-ortak-savunma-sirketi-haberi-451742>

³³ <https://www.savunmasanayiidergilik.com/tr/HaberDergilik/Turkiye-nin-giris-cikislarinda-yuzde-11-lik-artis>

³⁴ https://www.ssb.gov.tr/Images/Uploads/MyContents/V_20180207150745073679.pdf

ve dengeler bağlamında ulusal ve uluslararası güvenlik boyutunda bir adım öteye taşımak amaçlıdır. Jeostratejik yaklaşım açısından bakıldığında bu örgütler ve kavramlarla hareket eden Türkiye, ulusal güvenliğini pekiştirme amacı gütmekle birlikte, güvenliğine ilişkin daha farklı boyutlara yön vermiş, küresel ve bölgesel anlamda etkinliğini giderek daha fazla güçlendirmiştir.

Bölgesel ekseninde değerlendirildiğinde Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya üçgeninde Türkiye'nin konumu oldukça önemlidir. Türkiye aslında küreselleşme ile birlikte kendini yeni pazarlara taşıyabilecek, yolları denetleyip güzergâhları belirleyebilecek konumdadır. Avrasya kıtasının ülke için durumu özellikle üstünde durulması gereken başka bir husustur. Hazar bölgesindeki enerji kaynaklarının Avrupa'ya taşınmasında önemli bir konum sahibi olan Türkiye, bununla birlikte sınır güvenlik sorununa yeni boyutlarda ekleyecektir. Ayrıca 2000'li yıllardan itibaren AB'ye tam üyelik sürecine uygun yasal düzenlemeler yapılması ve bu parametrelerle yeni davranış kalıplarına girmesi, Türkiye'nin güvenlikle ilgili politikalarını çeşitlendirmesi açısından rasyonel bir yaklaşım tarzı olacaktır. Tüm bunlar küreselleşme ile birlikte dünyaya daha fazla entegre olan Türkiye'nin, aynı zamanda ulusal güvenliğinin sağlanmasının etkin ve etkili bir sınır yönetiminden geçtiği gerçeğini göz önüne sermektedir.

Sonuç

Günümüzde güvenlik algısı iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle beraber dikkate değer bir biçimde değişime uğramıştır. Öncesinde uluslararası ilişkilerin klasik realist kuramından beslenen ve hard power dediğimiz sert güç kullanımını destekleyen bir bakış açısına sahip olan bu güvenlik algısı zaman içerisinde değişip, yerini yeni güvenlik algısına bırakmıştır. Öncesinde devleti önceleyen ve bunun dışındaki değerlere pek fazla anlam yüklemeyen bakış açısı zamanla başta birey olmak üzere çevre, insan hakları, demokratikleşme vb. uluslararası değer ve norm sistemlerinin de bu yeni anlayışta yer bulabilmelerine imkân sağlamıştır. Salt devleti önceleyen güvenlik olgusunun yerini bireyleri önceleyen, sosyal, çevresel, sağlık, dini ve kültürel sorunların güvenliğini de düşünür olmuş, yeni duruma göre genişlemiş ve derinleşmiştir.

Küreselleşme ile birlikte çağımızda her alanda değişim ve gelişmeler görülmekte ve buna paralel olarak ülkelerin sınır yönetim anlayışları da bu değişimlerden etkilenmektedir. Bu süreçte ulus devletler, teröristler tarafından ortaya konulan asimetrik tehditlerden, insan kaçakçılığına, kitle imha silahlarının kullanımına kadar sınır yönetimi konusunda daha önce hiç karşılaşmadığı yeni ve çetrefilli tehdit algoritmasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle sınır paydaşları olan bölgelerde hüküm süren ve bir türlü bitmek bilmeyen iç karışıklıklar ve siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik yoksunluklar, insan hakları ihlalleri vb. sürekli kanayan yaralar, sınır yönetimi konusunda alınması gereken tedbirlerin önemini bir kat daha artırmıştır.

Ayrıca ABD'de yaşanan ve tüm dünyayı sarsan 11 Eylül 2001'de gerçekleşen terör saldırıları, ulusal güvenlik konusunda ciddi bir kırılma yaratmış ve bunun sonucu olarak iç güvenlik alanında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Yine Avrupa Birliği genişleme sürecinde yaşanan diğer bir değişim de birlik içinde dâhili sınırların kaldırılması ile başta insan olmak üzere mal ve emtianın mobilitesi artırılmış ve bunun sonucu olarak ortaya çıkacak tehditlerle mücadele etmek, etkin ve etkili bir sınır

yönetimi oluşturmak amacıyla Entegre Sınır Yönetim modeli hayata geçirilmiştir. Bunun yanında yine dünyanın pek çok yerinde bu anlamda sınır komşusu olan devletler, kendi aralarında imzaladıkları ikili ve hatta üçlü bir takım anlaşmalarla sınır yönetimi konularını yeni bir bakış açısıyla yeniden ele almakta ve sınır ötesinden kaynaklanan tehditlere karşı ortak bir hareket tarzı belirleyebilmektedirler.

Türkiye hem sahip olduğu jeostratejik konumu yani Asya ile Avrupa arasında bir köprü vazifesi görmesi hem de yarım yüzyıldan fazla bir zamandan beri bir NATO üyesi olması hasebiyle, başta batı dünyası olmak üzere aynı zamanda doğu ülkeleri içinde stratejik bir partner durumundadır. Her geçen gün artan nüfusu ve gelişip büyüyen güçlü ekonomisiyle bölgesinde bir güç merkezi konumundadır. Türkiye'nin komşu ülkeleri ve diğer ülkelerle ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler düzeyinde artan münasebetleri nedeni ile sınır yönetimleri hususunda ortak çalışmalar yapılması büyük önem arz etmektedir.

Küreselleşme denen olgu tarihsel süreç içerisinde her ne kadar ekonomik temelli ortaya çıkmışsa da bu durumun siyasal, sosyal, kültürel, güvenlik vb. etkilerinin kaçınılmaz olduğu aşikârdır. Burada konumuzla alakalı olarak vurgulanması gereken husus, küreselleşmenin ülkelerin sınır yönetimlerini çağın teknolojik enstrümanlarıyla yeniden şekillendirirken, buna paralel olarak sınır yönetim anlayışlarını buna uyarlayabilme kabiliyeti ulusal güvenlik paradigmasının yaratılmasında önemli bir yer işgal etmektedir. Bunu başarabilen devletler hem kendi güvenliklerini sağlarken, aynı zamanda içinde buldukları coğrafyaya da dolaylı olarak güvenlik aşılamaaktadırlar. Bu durum küresel anlamda güvenlik ortamının yaratılmasına önemli derecede hizmet edecektir. Aksi halde bir ülkenin yarattığı güvensizlik ortamı, yalnızca o ülkenin kendi sınırlarında yaşanmayacak olup, bölgesel hatta küresel bir güvenlik kaygısına neden olacaktır. İşte böyle bir ortamda ulus devletlerin kendi ulusal sınır yönetimlerini sınır paydaşı olan devlet yönetimleriyle uyumlaştırma çalışması içerisinde olması, kaçınılmaz bir olgu olarak karşımızda durmaktadır.

Küreselleşme dinamik bir süreç olarak sürekli değişimlere sebep olmaktadır. Ülkeler arasında artan ticaret hacmi ve çok uluslu şirketlerin birden fazla ülkede ekonomik olarak faaliyetlerini sürdürmeleri nedeniyle ülkeler arasında bir yandan sınır yönetimindeki farklılıklar azalırken diğer yandan da sınır yönetim modellerinin birbirleriyle uyumlaştırılması gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle küreselleşme, etkin sınır yönetimini zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKLAR

Aktan, C. (2002. *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*. Ankara: Hak İş Konfederasyonu Yayınları.

Aktel, M. 2003. *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*. Isparta: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Ateş, D. 2006. "Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu", *Doğuş Üniversitesi Dergisi* 17, 25-38.

Avcı, M. tarih yok. *Entegre Sınır Yönetimi Kavramı ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği*. İdarecinin Sesi Say.185.

Bakanlığı, İ. 2006. *Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimi Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Ulusal Eylem Planı*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı.

Bayar, F. 2008. "Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye". Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, 25-34, Üçüncü Katip, T.C. Seul Büyükelçiliği.

Bingöl, O. 2016. *Başarısız Devletler: Kavramlar, Nedenler, Sonuçlar*. Ankara: Barış Kitap.

Bingöl, Ö. 2010. *Küreselleşme ve Güncel Mali Sorunlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Bozkurt, V. 2000. *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. İstanbul: Alfa Yayınları.

DPT. 1995. *Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler*. Ankara: DPT Yayınları 2375, ÖİK:440.

Ercan, Köksal, M. 2010. *Küreselleşme ve Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eren, H., & Kılıç, A. 2013. "Örgütlerde Yenilik Ortamı: Özellikli Bir Sektör Olarak Savunma Sanayiinde Durum". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 221-244.

Giddens, A. 2006. *Küreselleşme Okumaları, Çev. Kudret Bülbül*. Ankara: Kadın Yayınları.

Giddens, A. 2010. *Modernite ve Bireysel Kimlik, Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. İstanbul: Say Yayınları.

Göze, A. 1959. *Devletin Ülke Unsuru-Sınırları ve Devletle Olan Münasebetleri*. İstanbul: İ.Ü. Hukuk Fakültesi.

Güler, B. 1996. *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi: Yapısal Uygulama Politikaları*. Ankara: TODAİE.

Kaya, A. 2004. *Uygun Teknoloji Seçimi ve Kalkınma. Muhsin Kar ve Sami Taban derl., Kalkınma Ekonomisi Seçme Konular, 235-253.*

Keyman, F. 2000. *Türkiye ve Radikal Demokrasi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Koçdemir, K. Aralık 2000. "Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme". Türk İdare Dergisi, Sayı 429, 154.

Köktaş ve Yılmaz, A. 2010. "Avrupa Birliği Entegre Sınır Yönetim Modeli: Schengen Sözleşmesinden Stockholm Programına". Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 12 2, 1-21,.

Mahmutoğlu, A. 2006. "Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri Alanında Yaşanan Global Gelişmeler". Türk İdare Dergisi, 29-52.

Meray, S. 1965. *Devletler Hukukuna Giriş Cilt: 1-2*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Newman, D. 2006. *The lines that continue to separate us: Border in our borderless world. Progress in Human Geography* 302, 143-161.

Önen, M. 2002. *Küreselleşmenin Hukuki Boyutu ve Güvenlik Stratejilerine Etkileri. Güvenlik Boyutunda Küreselleşmenin Siyasi, Ekonomik, Sosyal, Hukuki ve Askeri Yansımaları ve Türkiye Sempozyum: Ankara Stratejik Araştırmalar Etüt Merkezi*, 31-41.

Salihi, E., & Göksun, Y. 2018. *Deaş'ın Medya Stratejisi*. İstanbul: SETA Yayınları.

Şaylan, G. 1995. *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Timur, T. 2000. *Küreselleşme ve Demokrasi Krizi*. Ankara: Alfa Yayınları.

Tutar, H. 2000. *Küreselleşme Sürecinde İşletme Yönetimi*. İstanbul: Hayat.

Yeates, N. 2001. *Globalization and Social Policy*. London: Sage.

Yeldan, E. 2003. *Neo-Liberalizmin Bir Söylemi Olarak Küreselleşme. İktisat Üzerine Yazılar I, Küresel Düzen; Birikim Devlet ve Sınıflar. Derleyen Ahmet H. Köse*. İstanbul: İletişim Yayınları.